

Бизнинг мақсадимиз — дунёнинг барча халқлари билан тенг бўлиб, уларнинг бахт-саодатидан қувониб, улар билан дўст ва ҳамкор бўлиб яшаш.

Ислом КАРИМОВ

ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЯПОНИЯГА РАСМИЙ ТАШРИФИ БОШЛАНДИ

ТОКИО, 8 февраль. ЎЗА махсус мухбири Олим ТУРАҚУЛОВ хабар қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Япония Бош вазири Наото Каннинг тақлифига биноан 8 февраль куни расмий ташриф билан Токио шахрига келди.

Ўзбекистон ва Япония муносабатлари анъанавий дўстлик ва ўзаро ишонч руҳида ривож топмоқда. Ҳамкорлик қўлама ва йўналишлари томонлар манфаатларига мос тарзда йил сайин кенгайиб бораётгани бунинг тасдиғидир.

Ташрифнинг асосий воқеалари 9 февраль куни бўлиб ўтади. Олий даражадаги учрашув ва музокара-лар давомида икки томонлама алоқаларни янада мустаҳкамлаш, шунингдек, минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик долзарб масалалар муҳокама қилинади. Уларнинг якунида томонлар ўртасида расмий ҳужжатлар имзоланиши кутилмоқда.

(ЎЗА)

“БАРКАМОЛ АВЛОД” МАЖМУАСИ

Мамлакатимизда ўсиб келаётган авлоднинг ҳар томонлама баркамол вояга етиши, ўғил-қизларнинг маънавий оламини юксалтириш, уларни миллий қадриятларимизга ҳурмат ва садоқат руҳида тарбиялаш борасида олиб борилаётган ишлар қамрови тобора кенгайиб бормоқда.

Фаргона вилояти Марғилон шаҳрида қурилиб, фойдаланишга топширилган «Баркамол авлод» мажмуаси ҳам ана шу эзгу мақсадга хизмат қилади.

Марғилон шаҳар ҳокимлиги ва ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳамкорлигида бунёд этилган мазкур мажмуа замонавий усулда жиҳозланди. Бу ерда мактаб, лицей ва коллеж ўқувчиларининг, маҳалла ёшларининг илмий, техникавий, бадий қобилиятини ривожлантириш, санъатга ва бадий ижодга қизиқишини рағбатлантириш, ўқишдан бўш вақтларини мазмунли ўтказишини таъминлаш учун барча шароит яратилди.

Мажмуада «уста-шогирд» мактабининг йўлга қўйилиши натижасида ёшлар миллий хунармандчилик сирларини ўрганмоқда. Кўркам спорт залида қатор спорт турлари бўйича тўғарақлар иш бошлади.

М.СУЛАЙМОНОВ,
ЎЗА мухбири

МАШГУЛОТ МУВАФФАҚИЯТИ МУАЛЛИМ МАҲОРАТИГА БОҒЛИҚ

Мактабга илк қадам қўйган бола билан қандай муносабатда бўлиш керак? Унинг дарсларга қизиқишини қай йўсин ривожлантириш мумкин? Бошланғич таълим ёшидаги ўқувчиларнинг фанларни яхши ўзлаштиришлари учун қандай усул қўллаган маъқул?

Албатта, бу каби талаблар асосида машғулоти олиб бориш учун ҳар бир бошланғич таълим ўқитувчиси юксак билим ва юқори малакага эга бўлиши керак. Сурхондарё вилояти Жарқўрғон туманидаги 1-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Дилбар Ҳайдаркулова ана шундай устозлардан. Муаллима 12 йиллик педагогик фаолияти давомида болаларга мазмунли таълим-тарбия бериб, ўқувчилари қалбидан чуқур жой олган.

Унинг ҳар бир дарсни янги педагогик технологиялар ҳамда кўргазмалли қуроллар билан олиб бориши ўқувчилар билими самарадорлигида ўз аксини топмоқда. Тажрибали муаллимнинг таъкидлашича, ҳар бир бола билан индивидуал тарзда ишлаш уларни билимли қилиб тарбиялашнинг муҳим омилidir.

Суратда: Муаллима Дилбар Ҳайдаркулова навбатдаги машғулоти ўтмоқда. Икромжон ТУРАЕВ олган сурат.

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА

ИСПОҲОТПАР
НАТИЖАСИ
ДАРСЛАР
МАЗМУНИДА

2—3-бетлар

БУНЁДКОРЛИК БУЙ
КЎРСАТАЁТГАН ЮРТ
Бунга ёш мутахассислар ҳам
янги пойиҳаларни билан сайқал
Бермоқда

5-бет

KECHA, BUGUN VA ERTAGA:

bolalar vaqtni qanday farqlaydilar?

11-бет

ЎЗБЕКИСТОНДА
АДВОКАТУРА
ИНСТИТУТИНИНГ ИСПОҲ
ЭТИЛИШИ

7-бет

ТУРИЗМ ИСТИҚБОЛИ
ИСТЕЪДОДЛИ ЁШЛАР
ҚУПИДА

12-бет

ҲАМЖИҲАТЛИК САМАРАСИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг 2010 йилда мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузасида 9-синф битирувчиларини касб-хунар таълими билан тўлақонли қамраб олинишни назарда тутилган ҳолда, уларни ўқишга қабул қилишни тегишли равишда тартибга солиш, ўқитувчилар таркибини тайёрлаш сифати ва уларнинг малакасини ошириш масаласига алоҳида аҳамият қаратиш, касб-хунар коллежларини тамомлаб чиқаётган битирувчиларни ишга жойлаштириш, бу масала, кўп жиҳатдан, уларни тайёрлаш сифати ва меҳнат бозорини қанчалик

чуқур ўрганишимизга боғлиқ эканини алоҳида уқтириб ўтилди.

Юртбошимиз белгилаб берган вазифаларнинг Андижон вилоятида ижросини таъминлаш мақсадида касб-хунар коллежлари битирувчиларини ишга жойлаштириш, ўқув-тарбия ишлари самарадорлигини таъминлаш, ўқитувчилар билим ва маҳоратини ошириш учун корхона, ташкилот ва муассасаларнинг раҳбарлари масъул қилиниб, ҳар бир ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига бириктирилди.

Бу чора Хонобод компьютер технологиялари касб-хунар коллежи ҳамда «Андижонкабель» Ўзбекистон — Россия қўшма корхонаси бош директори Еркинбой Одилов вакил этиб белгиланди. Бу эса қўшма корхона билан коллежнинг бир

неча йилдан буён давом этаётган ҳамкорлигини янада мустаҳкамлайди. Жумладан, коллеж ўқувчилари амалиётларини асосан қўшма корхонада ўтказишади, битирувчиларининг деярли ҳаммаси ишга қабул қилинади. Бироқ айрим муаммолар ҳам йўқ эмас.

Айнан мавжуд муаммолар ечимини топиш масаласи яқинда бўлиб ўтган йиғилишда ота-оналар иштирокида муҳокама этилди.

Жумладан, битирувчиларни ишга жойлаштириш, ўқувчиларнинг коллеждаги даволатлари, уларнинг билим олишлари, касб сирларини ўрганишлари қай тарзда олиб борилаётганлиги каби долзарб масалалар юзасидан амалий чора-тадбирлар белгилаб олинди.

О.СИДДИҚОВ

Андижон вилояти

Санъатга ошурфта қалблар доимо беғубор бўлади. У на кексаликни, на хасталикни тан олади. Ҳар биримизнинг кўнглимизда, айниқса, музикага ҳавас, муҳаббат бор. Бу меҳр қалбимизга она алласи билан кирган бўлса, не ажаб. Косонсой туманидаги 3-болалар музика ва санъат мактаби ҳам ўқувчи-ёшларга замон талабларига мос тарзда билим бераётган етакчи ўқув масканларидан саналади.

МУВАФФАҚИЯТ ОМИЛИ

— Мактабимизда 151 нафар ўғил-қиз сабоқ олмоқда. «Янги авлод», «Болалик баҳори», «Келажақ овози» каби фестивалларда муносиб иштирок этиб, олқини ва эътирофларга сазовор бўлиб келаётган ўқувчи-ёшларимиз яқинда ярим йиллик ҳисобот концертини ташкил этдилар. Унда 250 нафардан зиёд тингловчилар миллий ва жаҳон музика санъатидан намуналар тинглаб, ҳордиқ чиқаришди. Иштирокчилардан «Қашқар рубоби» синфи ўқувчиси Шерзод Иброҳимов, фортепьяно синфи ўқувчиси Авазбек Ҳамидов, Боян синфи ўқувчилари Жавоҳир Тўхтабоев, Гулҳаё Абдусаломова, Қодирхон Холиқов, театр бўлими ўқувчиларининг чиқишлари барчага манзур бўлди.

— Санъатнинг нони қаттиқ бўлади, унинг ортида катта меҳнату машаққат ётади, — дейди мактаб директори Раҳматилла Жўраев. — Шунинг эътиборига олган ҳолда мактабимиз номига муносиб бўлиш, ўқувчиларнинг билим ва истеъдодини юзага чиқариш мақсадида қўшимча машғулотлар, махсус синнов дарслари, қолаверса, кўрик-танловлар ташкил этиб боряпмиз. Ўқитишдаги бу каби услублар ёшларимизнинг ижодга, музикага бўлган ҳавасларини янада орттирмоқда.

Ҳа, оҳангларнинг сеҳрли оламида турфа гўзалликлар яратилган интилиб ҳаракат қилаётган ўқувчиларга ҳавас қилса, арзийди. Чунки улар музика орқали қалбларга эзгулик, меҳр-муҳаббат уруғини қадайдилар.

Фарҳиддин ТўРАБОВ,
мактаб ўқитувчиси

Ижтимоий гуманитар туркумдаги ўқув курслари мазмун-моҳиятига кўра билимларни бугунги ҳаётга, қундалик ўзгаришларга боғлаб, замон билан ҳамнафас ўрганишни тақозо қилади. Бу ўқувчиларнинг эгалланган билимларини амалда мустаҳкамлаш ҳамда ўз Ватанининг ҳозирги ҳамда келажақ тақдирига дахлдорлик ҳисси билан улғайишларига хизмат қилади.

Таълимни амалиётга боғлашнинг самарали усуллари билан бир мамлакатимиз иқтисодий-ижтимоий ва маънавий соҳаларида эришилаётган ютуқларни ўқув-билув жараёни мазмунига сингдиришди. Шунга кўра юртимизда ижтимоий-иқтисодий, маданий-маърифий соҳаларда амалга оширилаётган ислоҳотлар ва ривожланиш кўрсаткичларига оид маълумотларни ҳудудлардаги реал ўзгаришлар мисолида ҳар бир фан дарсларида таҳлилга тортиш катта дидактик аҳамиятга эга. Шу нуқтани назардан, 2011 йил 21 январда бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси мажлисида «Юртбошимизнинг 2010 йил мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган «Барча режа ва дастурларимиз Ватанимиз тарққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади» деб номланган маърузаси энг муҳим устувор йўналишларда юз бераётган янгиланишлар самарасини таҳлилга торганлиги билан аҳамиятлидир. Маърузада келтирилган фактлар барча фанлар қатори география таълими ўқув жараёни мазмунини бойитишда ҳам ниҳоятда асқотади. Шундан келиб чиқиб, Ўзбекистон иқтисодий ва ижтимоий географияси (8-синф) курсида маъруза маъ-

ИСЛОҲОТЛАР НАТИЖАСИ

лумотларидан фойдаланиш юзасидан ўз тажрибаларимизга таянган ҳолда методик тавсиялар бермоқчимиз.

Таъкидлаш жоизки, ўқитувчи маъруза ҳақида гапирганда асосий эътиборни ўқувчилар онгида тегишли тушунча ва тасавурларнинг, уларда мустақил фикрнинг шаклланишига эришмоғи мақсадга мувофиқ. Бунда география таълимига хос таққослаш усулидан кенг фойдаланиш тавсия этилади. Ўрганилаётган материални унга ўхшаш материалга таққослаб кўриш орқали қийин тушунчалар, миқдорий кўрсаткичлар кўлами осонроқ идрок этилади. Жумладан, 8-синф география дарслигининг «Ўзбекистон миллий иқтисодиётининг тузилиши» мавзусини ўрганиш асносида кейинги ўн йилда, яъни 2000 йилга нисбатан таққослаганда, 2010 йилда мамлакатда ялпи ички маҳсулот қарийб 2 баробар, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда эса 1,7 баробар ошгани, энг муҳими, аҳолининг харид имкониятлари 2010 йилда 2000 йилга нисбатан 2,6 карра ўсгани аҳолининг турмуш даражаси юксалаётганлигини билдиришини уқтириш мумкин бўлади. Шу ўринда маърузада келтирилган рақамларни қуйидаги чизма шаклида акс эттириш юқори самара беради:

Ҳақолининг узоқ муддат фойдаланадиган истеъмол товарлари билан таъминланиш даражаси

Бугунги кунда ҳар 100та оилага ўртача 132та телевизор, 99та холодильник, 18тадан зиёд кондиционер, 12та шахсий компьютер, 27тадан ортиқ енгил автомобиль тўғри келмоқда.

2008 йилда бошланган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришга салбий таъсир кўрсатаётганига қарамай, Ўзбекистон ўзига хос иқтисодий тараққиёт модели асосида ривожланиш сари дадил одимлаб бормоқда. Мамлакатимиз Президенти таъкидлаганларидек, юртимизда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари 2008 йилда 9,5%, 2009 йилда 8,1%, 2010 йилда эса 8,5% фойзга ташкил этди. Жаҳон молия институтларининг ҳулосасига кўра, бу дунёдаги энг юқори кўрсаткичлардан ҳисобланишини алоҳида таъкидлаш мақсадга мувофиқдир.

«Иқтисодиётнинг тармоқлараро мажмуалари» мавзусида иқтисодиётнинг муҳим тармоқлари, мулк шакллари ва корхоналарни жойлаштириш омиллари каби иқтисодий географик масалалар ўрганилади. Шу ўринда бизга собиқ иттифок тузумидан бир

нинг улуши тегишли равишда 7,7 ва 12,4 фойзга ташкил этди, хизматлар буйича бу рақам 37 фойздан 49 фойзга ўсди. Қишлоқ хўжалигининг улуши эса 30,1 фойздан 17,5 фойзга тушди.

Юқорида кўрсатилган соҳалар улushiдаги ўзгаришларни тушунириш жараёнида қишлоқ хўжалигининг ялпи ички маҳсулотдаги улуши камайиб бораётган бир шароитда ушбу соҳада маҳсулот етиштириш юқори суръатлар билан кўпаяётгани, яъни 2010 йилда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш 2009 йилга нисбатан 6,8 фойзга, 2000 йилга нисбатан эса 1,8 баробар ошганини реал далиллар билан кўрсатиш муҳим саналади.

Мустақиллик йилларида мулкка эгаллик шаклида ҳам катта ўзгаришлар юз бергани, натижада ялпи ички маҳсулот таркибида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши кўпайиб, мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришда унинг роли сезиларли

Агар ўн йил олдин, яъни 2000 йилда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотидан sanoatning ҳиссаси атиги 14,2 фойзга ташкил этган бўлса, 2010 йилда бу кўрсаткич 24 фойзга, транспорт ва алоқа

даражада ошаётганлиги айтилади. Таққослаш методи орқали 2000 йилда ялпи ички маҳсулотнинг қарийб 31 фойзи ушбу сектор улushiга тўғри келган бўлса, 2010 йил

БУНЁДКОРЛИК БЎЙ КЎРСАТАЁТГАН ЮРТ

бунга ёш мутахассислар ҳам янги лойиҳалари билан сайқал бермоқда

Бугун мамлакатимизнинг нафақат марказий шаҳарларида, балки қишлоқ жойларида ҳам турли янги иншоотлар қад ростлаб, юртимиз кўрғига кўрк кўшмоқда. Айниқса, сўнгги йилларда бунёд этилган пойтахтимиздаги Ҳазрати Имом мажмуаси, «Ўзбекистон» Халқаро анжуманлар саройи, вилоятларда қурилаётган замонавий кўрinishдаги уйлар ҳар қандай кишининг ҳайратини ошираётгани, шунингдек, кўҳна шаҳарларимиздаги узоқ мезийнинг ёрқин тинимлари сифатида кўр тўкиб турган бебаҳо тарихий обидалар сайёҳларни лол қолдираётгани ҳеч кимга сир эмас. Биргина «Қишлоққурилишлойиҳа» МЧЖ томонидан Президентимиз фармони асосан 2009 йилда бошланган қўлай ва барча коммунал хизмат шароитларига эга бўлган яққа тартибдаги турар-жой массивларини комплекс куриш ишлари эътиборга молик. Бу борада Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор вазифаларига бағишланган мажлисидаги Давлатимиз раҳбарининг маърузасида келтирилган қўйидаги фактлар, яъни 2010 йили мамлакатимизнинг барча 159 та қишлоқ туманида намунавий лойиҳалар бўйича тайёр ҳолида топшириш шарт билан 6 минг 800 та уй-жой барпо этилгани, ҳеч муболагасиз, соҳада амалга оширилган ишлар қўламининг кенглигини аниглади. Таъкидлаш жоизки, бу борада тажрибали архитектор ва қурувчиларимизнинг маҳорати ҳамда хизматлари таҳсинга лойиқ.

Тошкент архитектура-қурилиш институти архитектура ва қурилиш соҳасидаги ана шундай етук ва малакали кадрларни тайёрлашда таянч олий таълим муассасаси ҳисобланади. Ҳозирги кунда бу ерда архитектура, қурилишни бошқариш, бино ва иншоотлар қурилиши ҳамда инженерлик сервис факультетлари мавжуд бўлиб, ўн олти таълим йўналиши бўйича бакалавр, йиғирма бир мутахассислик бўйича магистрлар таҳсил олади.

Институтда юртимиздаги барча олий ўқув юртлири сингари таълим сифатини ошириш, айниқса, ўқув жараёнида замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва ўқитишнинг янги педтехнологияларини татбиқ этишга алоҳида эътибор қаратилаётган. Жумладан, бир қанча аудиториялар дарсларни мультимедиа воситалари ёрдамида ўтиш имкониятини берувчи электрон доскалар билан жиҳозланган. Шу билан бирга ушбу таълим масканда олиб борилган фэрқли ўқув жараёниларини фэрқли ҳамда ўзига хос жиҳати шундаки, бу ерда ўқув режа ижодий дарслар билан бойитилган. Бундай дарслар талабанин ижодий қобилиятини ривожлантиришга қаратилган бўлиб, уларни асосан мустақил ишлашга ўндайди. Бунинг самараси ўлароқ айрим талабалар республика ва халқаро кўрик-танловларда ўзларининг ижодий ишлари билан фаол иштирок этиб, юқори натижа-

ларни қайд этмоқдалар. Мисол учун, «Barkamol avlod yili»да бўлиб ўтган «Келажак овози» республика кўрик-танлоvida институтнинг икки нафар талабаси «Архитектура» ва «Дизайн» йўналишларида мутлақ г'олиб деб топилди. Шунингдек, республика миқёсида ташкил қилинган «Қишлоқ турар жой лойиҳалари» кўргазмасида «Архитектура» факультети талабалари ўзларининг лойиҳалари билан қатнашдилар. «Дизайн» йўналишида ҳам 50дан ортиқ талаба республика ва халқаро танловлар иштирокида бўлди.

Эътиборлиси, институт жамоаси йирик қурилиш лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда ҳам фаол иштирок этаяпти. Ушбу жараёнга институт профессор-ўқитувчиларига эмас, бевосита талабалар ҳам жалб этилади. Бундай жонли амалиёт эса аксарият талабаларнинг

ҳамкорлик фаолиятини амалга оширувчи инфратузилма яратилган бўлиб, 15та мутахассислик кафедраларида инновацион гуруҳлар ташкил этилган. Айнан шу йилнинг ўзида ТАҚнинг Давлат архитектура-қурилиш қўмитаси билан ҳамкорлигида «Ўзгашк ЛИТИ», «Ўзшаҳарсозлик ЛИТИ», «Тошбошлан ЛИТИ», «Ўзоғирсаноатлойиҳа», «Тошуйғойлойиҳа ЛИТИ», «ЖБИ-2» ва «Қишлоққурилишлойиҳа» каби бир қатор лойиҳа институтларида «Геодезия ва кадастр», «Шаҳарсозлик ва ландшафт архитектура», «Архитектуравий лойиҳалаш», «Қурилиш реконструкциялари» «Бино ва иншоотлар», «Йиғма темирбетон ишлаб чиқариш» кафедралари ҳамда «Интеграция маркази»га узвий боғланган филиаллар очилди.

Олий та'лим

долзарб мавзуларда битирув малакавий ишлари ёхуд магистрик диссертацияларини тайёрлаш, аниқ илмий муаммолар ечими устида ишлашига туртки ҳам бермоқда.

Яна шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, таълим маскани талабаларнинг амалиёт ўташлари учун соҳага ихтисослашган бир қанча давлат ва нодавлат ташкилотлар билан мустаҳкам ҳамкорликни йўлга қўйган. Бу эса бўлғуси кадрларнинг касбий қўнқималарини шакллантириш билан бирга келгусида уларни иш билан таъминлашдек долзарб масалани ижобий ҳал қилишга ҳам хизмат қилади. Чунончи, ҳар йили битирувчилар корхона ва ташкилотлар билан тузилган шартномалар асосида ишга жойлашишади. «Ўздавархитектқурилиш» қўмитаси, «Қишлоққурилишлойиҳа» МЧЖ, «Кўмирлойиҳа LTD» МЧЖ, Тошкент шаҳрини қайта тиклаш ва обод қилишни лойиҳалаш институти каби ташкилотлар асосий буюртмачилардандир.

Институтда фаннинг таълим ва ишлаб чиқариш билан интеграциясини янада ривожлантириш мақсадида инновацион

— Кафедраларнинг филиалларини очилдан мақсад, — дейди «Қурилиш реконструкциялари» кафедраси муdiri Ш.Низомов, — таълимда узлуксизликни таъминлаш, таълим билан ишлаб чиқаришни интеграциялаш, таълим жараёнига илгор технологияларни жорий қилиш, лойиҳалаш амалиётини илмий-тадқиқот фаолияти билан боғлаш, ўзаро тажриба-тадқиқотларини ҳамкорликда ўтқизишни ташкил этишдан иборатдир. Бунда курс лойиҳа ишлари, магистрик диссертация ишлари ва битирув лойиҳалари Ўзбекистонда қурилаётган ёки реконструкция қилинаётган реал объектлар асосида бажарилади. Бунинг учун лойиҳалаш институтиларида барча шарт-шароитлар мавжуд. Алоҳида компьютер билан жиҳозланган хона, лойиҳалаш учун керакли бўлган қурилишга оид мезърий ҳужжатлар, альбомлар ва зарур адабиётлар билан таъминланган.

Хусусан, ушбу кафедра филиали ҳам ўтган 2010 йилнинг октябрь ойида «Ўзоғирсаноатлойиҳа» институтида очилди. Унда «Бино ва иншоотлар қурилиши» таълим йўналиши-

даги бакалаврлар ҳамда «Бино ва иншоотларни техник баҳолаш», «Лойиҳалаш-технологик ва конструкторлик-технологик ечимларнинг тизимли таҳлили», «Қурилиш конструкцияларини лойиҳалаш» магистратура мутахассисликларининг магистрантлари республикада нуфузи юқори бўлган ушбу лойиҳалаш институтида бино ва иншоотларни ҳисоблаш ҳамда лойиҳалашни ўргандилар. Шунингдек, «Ўзоғирсаноатлойиҳа» институти мутахассислари раҳбарлигида курс лойиҳалари, битирув малакавий ва магистрик диссертация ишлари ҳамда битирувда олиб борилади. Айтиш мумкинки, бу ишлар илм-фан ютуқларини ишлаб чиқариш билан боғлашга ҳамда корхоналарнинг малакали кадрларга бўлган талабини қондиришга амалий ёрдам беради.

Тошкент архитектура-қури-

ҳамда малака ошириб келишмоқда. Масалан, профессор-ўқитувчиларимиз Баухаусда ҳар икки йилда бир марта бўлиб ўтадиган «Ибаузил» («Ibausil») симпозиумида қатнашди ва соҳага оид турли мавзулардаги немис тилида янги чоп этилган адабиётларни олиб келади. Бу эса талабалар ва ёш мутахассисларнинг немис архитектура ва қурилишидаги энг сўнгги янгиликлар билан танишишларига имкон туғдириди. Шу ўтган вақт мобайнида бир қанча вакилларимиз илмий тажриба алмашиш ва ўқув жараёни билан танишиш мақсадида Германияда бўлиб қайтдилар.

ТАҚнинг ушбу университети билан алоқалари ҳақида гап борганда кўшма кафедра дастурини тилга олмай бўлмайди. Институтнинг «Кимё ва қурилиш материаллари» кафедраси ва Баухауснинг Фингер номидидаги қурилиш материалларини илмий текшириш институти ҳамкорлигида тузилган мазкур кўшма кафедра дастури доирасида икки давлат олимлари кувват ва ресурсларни тежовчи янги қурилиш материалларини яратиш ҳамда Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива ва Шаҳрисабз шаҳарларидаги тарихий ёдгорлик обидаларидаги қурилиш ашёларининг емирилиш сабабларини ўрганиш бўйича илмий излашлар олиб бормоқдалар.

Шуқурулло Комилов институтининг ёш олимларидан бири. Шуқурулло аспирантурада ўқиб юрган кезлари Германиядаги «Герде Хенгел» фондининг стипендиясини қўлга киритди ҳамда Потсдам ихтисослаштирилган олий ўқув юртида тадқиқот ишини давом эттириб, ўтган йили таҳсилни тугатиб қайтди. У ҳозирда институтининг «Кимё ва қурилиш материаллари» кафедрасида илмий ишини ёқлаш арафасида.

Мамлакатимизнинг кўҳна шаҳарларида жойлашган бебаҳо тарихий обидалар ўзининг мезъорий бетакорлиги билан бирга мутахассисларнинг ҳам эътиборини жалб қилиб келади. Албатта, бунда Тошкент архитектура-қурилиш институтининг ҳам ўзига хос ҳиссаси бор. Боиси, институтининг Потсдам ихтисослаштирилган олий ўқув юрти билан амалга ошираётган ҳамкорлик ишлари кўпроқ шу йўналишга қаратилган. Жумладан, Шоди Мулк оша, Шоҳи Зинда каби архитектура ансамбллари устида олиб борилган ҳамкорликдаги таъмирлаш ишлари бунга мисол бўла олади. Шунингдек, мазкур олий ўқув юрти томонидан ҳар йили ташкил этиладиган ёғи академияга бир неча талабалар бориб, ўз лойиҳаси бўйича семинарларда иштирок этиб қайтади.

Хулоса сифатида айтиш мумкинки, таълим соҳасида олиб борилаётган бундай иштиқобли ҳамкорликлар институтида тайёрланаётган ёш кадрларнинг келгусида замон талабларига тўла жавоб бера оладиган етук мутахассислар бўлишларига хизмат қилиши шубҳасиз.

YORUG'LIK HAM SINADIMI?

Fizika, 9-sinf,
III chorak 40-dars

Mavzu: Optik asboblari
"Optik asboblari" mavzuning texnologik xaritasi

Mavzu	Optik asboblari
Maqsad	Optik asboblarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish. O'quvchilarni optik asboblarning (lupa, fotoapparat, mikroskop) tuzilishi, ishlash prinsipi bilan tanishtirish va ularning fan hamda turmushda qo'llanilishi haqidagi ma'lumotlar berish.
Vazifalar	O'quvchilarga optik asboblarning xarakteristikalarini haqida ma'lumotlar berish va ularga misollar keltirish. O'quvchilarga optik asboblari (lupa, fotoapparat, mikroskop) va ularning ishlash haqida ma'lumotlar berish, uning turmushda va fandagi ahamiyatini tushuntirish orqali fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirish.
O'quv jarayonining mazmuni	Optik asboblari yordamida yorug'likning qaytish va sinish qonunlarini o'rganish.
O'quv jarayonining amalga oshirish texnologiyasi	Metod: kichik ma'ruza orqali taqdimot, "aqliy hujum", "Sinkveyn", guruhlar bilan ishlash. Vosita: 9-sinf fizika darsligi, tarqatma savollar, lupa, fotoapparat, mikroskop, optik disk, kompyuter, Beruniy, Ulug'bek, Ibn Sinolarning suratlarini, o'quvchilari taqadigan emblemalar, lupa, fotoapparat, mikroskop, kadaskop, slaydlar. Nazorat: og'zaki nazorat, guruhlarni baholash. Baholash: 5 ballik tizim asosida.
Kutilayotgan natijalar	O'qituvchi. Optik asboblari mavzusini hayotiy misollar orqali yoritish natijasida yuqori samaradorlikka erishadi. Interfaol metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, faolligi, darsga, fanga nisbatan qiziqishini orttiradi. O'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishadi. O'quvchi. Yangi bilimlarni egallaydi. Jamoada ishlash ko'nikmasini orttiradi, nutqi ravonlashadi, o'z-o'zini nazorat qilishga o'rganadi.
Kelgusi rejalari	O'qituvchi. O'quvchilarni fizika faniga qiziqitirish yo'llari va pedagogik texnologiyalarni darsda tatbiq etish uchun o'z ustida ishlash, mavzuni kundalik turmush va fan-texnikada qo'llanilishi bilan tajribasini boyitish. O'quvchi. Optik asboblari yordamida yorug'likning qaytish va sinish qonunlarini, jarayonni tasavvur qilish, amaliyotda qo'llash. Qo'shimcha adabiyotlar bilan mustaqil ishlashni o'rganish. O'z fikrini ravon bayon qila olish. Kompyuterda ishlash ko'nikmasini hosil qilish.

Mashg'ulot bosqichlari

Bosqichlar	Mazmuni	Metodlar	Vaqt
1-bosqich: tashkiliy qism	Salomlashuv. Mashg'ulotning borishi haqida tushuncha berish.	Og'zaki muloqot.	3 daqiqa
2-bosqich: takrorlash	O'qituvchi ishtirokida o'tilgan mavzuni takrorlash va guruhlar bilan ishlash.	Guruhlarda ishlash, amaliy topshiriq bajarish va guruhlar taqdimoti.	12 daqiqa
3-bosqich: mavzu bayoni	O'qituvchi optik asboblari to'g'risida o'quvchilardan so'rash hamda mavzuning asosiy mazmuni to'g'risida ma'ruza (slaydlar hamda savollar asosida) — jamoaviy ish.	"Aqliy hujum", og'zaki bayon, tushuntirish, savol-javob, matn bilan ishlash, slaydlar namoyishi.	15 daqiqa
4-bosqich: mustahkamlash	Mavzu bo'yicha o'quvchilari bilimlari, tushunchalarini guruhdagi faoliyatlari orqali aniqlash.	"Sinkveyn" elementi, qisman izlanish, o'z-o'zini baholash.	10 daqiqa
5-bosqich: mashg'ulot yakuni va mustaqil ish uchun topshiriq	Darsda g'olib bo'lgan guruh va faol qatnashgan o'quvchilarni rag'batlantirish, mashg'ulotni yakunlash, mustaqil ish uchun topshiriq berish.	O'quvchilarni rag'batlantirish.	5 daqiqa

Mashg'ulotning borishi
Asosiy atamalar va tushunchalar:
— lupa;
— fotoapparat;
— proyeksiyon apparat;
— mikroskop.
I. Darsning tashkil etilishi:
a) sinfga kirishda o'quvchilari o'qituvchi tayyorlagan emblemalarini olib, o'z joylarini egallaydilar;
b) salomlashib, davomati aniqlanadi;
d) o'quvchilarning darsga hozirligi ko'rib chiqilib, guruhlariga bo'linadi:
1-guruh — «Beruniy»;
2-guruh — «Ulug'bek»;
3-guruh — «Ibn Sino».
II. O'tilgan mavzuni takrorlash.
O'qituvchi tomonidan oldindan tayyorlab qo'yilgan savol va topshiriqlarni guruhlar boshlig'i tanlab oladilar.

«O'zing bajar» shartida guruhlar amaliy topshiriqlarni bajarib, taqdimot qiladilar.
1-guruhga: "Yorug'likning qaytish qonuni"ni tushuntirish (yorug'lik manbai, yassi ko'zgu, optik disk).
2-guruhga: "Yorug'likning sinish qonuni"ni tushuntirish (yorug'lik manbai, yassi ko'zgu, optik disk).
3-guruhga: "Linzada tasvir hosil qilish" (yorug'lik manbai, qavariq linza, ekran) kabi topshiriqlar beriladi.
III. Yangi mavzu bayoni: optik asboblari
Reja:
1. Lupaning tuzilishi.
2. Fotoapparatning ishlashi.
3. Mikroskopning tuzilishi.
Yangi mavzuni boshlashdan ayyal

o'quvchilarni yangi mavzuga olib kirish maqsadida "Aqliy hujum" metodidan foydalaniladi.

1. O'quvchilarga muammoli savollar beriladi (lupa, fotoapparat, mikroskop va optik disklar ko'rsatiladi, ulardan qayerlarda foydalanish mumkinligi so'raladi).

2. O'quvchilarning fikrlari va g'oyalari tinglanadi.

3. O'quvchilari tomonidan berilgan fikr va g'oyalari umumlashtiriladi.

Shundan so'ng o'quvchilarga optik asboblari haqida to'liq ma'lumot beriladi. Slayd orqali mavzudagi optik asboblari tasviri katta ekranga chiqarib, o'quvchilarga havola etiladi va tushuntiriladi.

IV. Mavzuni mustahkamlash "Sinkveyn" metodi orqali quyidagicha amalga oshiriladi.

"Sinkveyn" — berilgan mavzu bo'yicha bir necha so'z orqali o'quv matnini bayon qilish metodi. Mazkur metoddan ko'zlangan maqsad bu mavzuni o'rganish samaradorligini oshirishdan iboratdir.

Amalga oshirish bosqichlari:

1. O'quvchilarni ushbu metodni bosqichlari bilan tanishtirish.

2. Mavzu bo'yicha "Sinkveyn" tuzishni o'quvchilarga taklif qilish.

3. Barcha guruhlar ishni yakunlagandan so'ng ularni taqdimotini tashkillashtirish.

"Sinkveyn" tuzish qoidalari:

"Sinkveyn" — mavzuga oid biror-bir tushunchani besh qatordan iborat qo'fiyasiz she'r orqali tasvirlash metodi bo'lib, birinchi qator mavzuga oid bitta jism, atamaning nomidan iborat bo'ladi. Ikkinchi qator ikki so'zdan iborat bo'lib, unda birinchi qatoridagi jism yoki atamaning sifati ifodalanishi lozim. Uchinchi qator uchta so'zdan iborat bo'lib, unda birinchi qatoridagi so'z bilan bog'liq harakat aks etishi lozim. To'rtinchi qator mavzuga munosabatni bildiruvchi 4 so'zli misra hosil qilinadi. Beshinchi qator birinchi so'zning sinonimi yoki birinchi so'zni izohlovchi ta'rif beriladi.

2-guruh. "Lupa".

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

3-guruh. "Mikroskop".

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

V. O'quvchilarni baholash.

Dars yakunlari chiqarilib, ballar izohlanib qo'yiladi. G'olib guruh aniqlanadi. Faol o'quvchilari alohida rag'batlantiriladi.

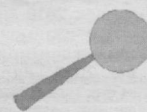
VI. Uyga vazifa. Kundalik turmushda qo'shimcha yana qanday optik asboblardan foydalanilayotganligi to'g'risida ma'lumot va mavzuga oid savollarga javoblar tayyorlash. 20-mashqni yechish.

ILOVALAR

Mashg'ulot davomida ishlatiladigan slaydlar va tarqatma materiallar:

1-slayd.

Lupa deb nimaga aytiladi?

Fokus masofasi 25 sm.dan bir necha barobar kichik bo'lgan yig'uvchi linzaga lupa deyiladi.

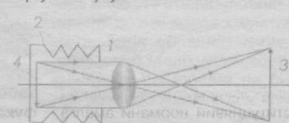
Lupa — buyumlarni ko'rish burchagini kattalashtirib beradigan qavariq linza. Lupaning kattalashtirish formulasi quyidagicha:

$$K = D_0 / F$$

2-slayd.

Fotoapparat qanday tuzilgan?

Fotosuratga olish avvalgi asrning boshida kashf etilgan. 1840-yilda birinchi marta Oy, 1842-yilda Quyosh suratga olingan. Fotoapparatning asosiy qismi 1 obyektiv va 2 kameradan iborat. Tasvir 4 kameraning orqa tomonida to'ng'rik haqiqiy va kichraygan holda hosil bo'ladi. Kameraning shu joyiga fotoplyonka joylashtiriladi.

Fotoapparatda ekran vazifasini o'lchami katta bo'lmagan plyonka (yoki plastinka) bajaradi, chunki tasvir kichiklashtirilishi kerak. U, albatta, haqiqiy bo'lishi kerak, chunki mavhum tasvir plyonkaning yorug'lik sezgir tarkibiga ta'sir qila olmaydi. Bunday tasvir linzaning ikkilangan fokus masofasida yotganida hosil bo'ladi. Bu tasvir linzaning fokusi bilan ikkilangan fokusi orasida yotadi.

3-slayd.

Mikroskop qanday asbob?

Mikroskop — yaqin masofadagi ko'zda bezovista ko'rinmaydigan juda mayda obyektlarni kattalashtirib ko'rsatadigan optik asbob.

Mikroskopdan bakteriyalar, hujayralar kabi mayda obyektlarni ko'rish uchun foydalaniladi.

N. TURDIYEV,
fizika-matematika
fanlari nomzodi, dotsent

Z. SANGIROVA,
RTM mutaxassisi

Фан-техника тараққийоти ва меъморчиликнинг юксак даражада ривожланиши сабабли кимўзарга осмонўпар бинолар қурилиши авж олди. Бироқ бу ҳашаматли бинолар киши кўзини қанчалик қувонтирмасин, одамларда тарихий обидаларга бўлган қизиқиш, уларга нисбатан ҳайратни ўзгартрмади.

Натижада, сўнгги йилларда инсонлар қимматли вақтини, сармоясини дунё кезишга, тарихий биноларни томоша қилиб, ҳар бир ғиштига мозий муҳр босган обидаларни, асори-атиқаларни кўриб, ич-ичидан ҳис этиш учун сарфлай бошлашди. Бу ишидан улар гўё ҳаловат топгандек, тарих, бугун ва келажак ораллигида ўзлари учун янги дунё кашф этгандек бўлади. Туризм эса шунчаки кўнгил майлидан ташқари ўзига хос тadbirkorлик йўналишига ҳам айланди.

Ҳар бир мамлакат ўз иқтисодий, ижтимоий, табиий эҳтиёжларидан келиб чиқиб, мавжуд муаммоларни бартараф этади ёки имкониятлардан фойдаланиб, турли соҳалар ривожини учун алоҳида эътибор

билимлар бериб келинмоқда. Магистратура йўналишида таҳсил олишни давом эттираётган ёшларимизга эса халқаро туризм менежменти ҳамда туризм маркетинги мутахассисликлари бўйича чуқурлашти-

фессор-ўқитувчиларимиз томонидан замон талабига мос келадиган ва энг сўнгги маълумотлар жамланган бир қанча монография, дарслик ҳамда ўқув қўлланмалар, 70дан ортиқ илмий мақолалар ҳам chop этилган. Шу билан бирга, факультет ҳудудида талабаларга амалиёт дарсларини сифатли ташкил этиш мақсадида «Очиқ осмон остида музей» тарихий ва маданий комплекс барпо этилган.

Халқаро туризм факультети бир қанча хорижий давлатлар билан ҳам ҳамкорлик алоқаларини муваффақиятли амалга оширмоқда. 2004—2006 йилларда Марказий Осиё мамлакатлари ҳудудида туризмни ривожлантиришга, 2007—2008 йилларда Ўзбекистонда туризм соҳасида ўқитиш сифатини ошириш ҳамда 2009—2011

«Гранд Плаза», «Марказий», «Тошкент Палас», «Дедеман», «Ўзбекистон» сингари пойтахтимиздаги энг йирик меҳмонхоналарда турли лавозимларда фаолият юритишмоқда. Битирувчиларимизнинг 15 фоизга яқини мамлакатимиздаги нуфузли сайёҳлик фирмаларида ҳам ишляпти, — деди Зулфия Одилова.

Бугун дунё мамлакатлари ўртасида ҳар бир соҳа, хусусан, туризм борасида ҳам «Энг, энг, энг» тамойилига асосланган ўзига хос рақобат кечмоқда. Ана шундай шиддаткор даврда Буюк Ипак йўлининг марказий чорраҳаси ҳисобланган она диёримиз ўзининг тарихий ва юксак меъморий ечимга эга мустақам, улғувор тарихий обидалари, фусункор табиати билан доимо сайёҳлар диққатини жалб

этидди. 1995 йилдан бошлаб эса мамлакатимиз Бутунжаҳон туризм ташкилоти аъзосига айланди. Ўзбекистон Республикасининг «Туризм тўғрисида»ги Қонуни, Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбектуризм» миллий компанияси фаолиятини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги қарори ва шу каби бошқа ҳужжатлар соҳа ривожига ҳуқуқий асос вазифасини ўтамоқда.

Шу ўринда Президентимизнинг «Тadbirkorлик фаолияти бўйича таълим муассасалари битирувчиларини ишга жалб этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорини ҳам эслатиб ўтиш мақсадга мувофиқ.

Узоқни кўзлаб ишлаб чиқилган ушбу қарор натижасида мамлакатимизда ўша вақтлардаёқ кичик бизнес ва хусусий тadbirkorликка ҳам кенг йўл очиб берилганди. Тadbirkorларимиз турли хусусий сайёҳлик фирмалари, саломатлик оромгоҳлари, соғломлаштириш масканлари,

ТУРИЗМ ИСТИҚБОЛИ ИСТЕЪДОДЛИ ЁШЛАР ҚЎЛИДА

қаратади. Бу борада туризм иқтисодиётининг турли бўғинларини такомиллаштириш, қўшимча иш ўринларини очиш, хорижий валюталар оқимини кўпайтириш, шунингдек, давлатлараро муносабатларини йўлга қўйишда энг асосий тармоқлардан бири саналади.

Мамлакатимизда эса соҳани янада ривожлантириш, тарихий шаҳарларимизга сайёҳлар оқими суръатини ошириш ва иқтидорли ёш мутахассисларни кенгроқ жалб этишга қаратилган чора-тадбирлар дастури ишлаб чиқилган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1999 йил 30 июлдаги «Ўзбекистонда туризм соҳаси учун малакали кадрлар тайёрлаш тўғрисида»ги Фармони ҳам ушбу соҳага қизиқувчи ёшларнинг ортишига сабаб бўлди.

Республикаимизда туризм соҳасида кадрлар тайёрлаш жараёни асосан уч йўналишда амалга оширилмоқда. Булар: туризм ва сервисга иxtisosлашган коллежлар, республикамиз ҳудудидаги олий ўқув юртлири ҳамда мутахассислар малакасини оширишга мўлжалланган турли ўқув марказларидир.

Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг халқаро туризм, Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг туризм ва сервис факультетлари ушбу соҳа бўйича мутахассислар тайёрламоқда. Бундан ташқари, Бухоро давлат университетидида туризм сервисини ва Урганч давлат университетидида туризм йўналишлари ҳам мавжуд. Шунингдек, Тошкент шаҳридаги Сингапур менежментни ривожлантириш институтидида туризм ва меҳмонхона менежменти факультети ҳам ташкил этилган.

ТДИУ халқаро туризм факультети бакалавр йўналишида туризм, сервис, туризм менежменти ҳамда туризм маркетинги каби ўқув фанлари бўйича талабаларга замонавий

рилган дарслар тақдим этилмоқда.

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг сервис ва туризм факультетидида эса қатор йўналишларда талабаларга билим берилади. Бунда, жумладан, туроператорлик хизматини ташкил этиш, меҳмонхона хўжалиги ва туризм хизмати, туризм менежменти, туризм маркетинги сингари бир қанча йўналишлар бўйича талабалар таҳсил олишмоқда. Магистратура бошқичи туристлар ва аҳоли овқатланиши хизмати ҳамда халқаро туроператорлик хизмати йўналишларини тақдим этади.

Табиийки, туризм соҳаси бўйича кадрлар тайёрлашда олий ўқув юртлиридан ташқари, касб-хунар коллежларининг хизмати ҳам сезиларли даражададир. Республикаимизда ҳозирда бу замонавий касбга йўналтирилган 9та коллеж фаолият юритмоқда. Уларда таълим-тарбия олаётган жами 7232 нафар ўқувчига 472 нафар ўқитувчи ўз йўналишларида билим берапти.

— Тошкент давлат иқтисодиёт университети халқаро туризм факультети 1999 йилнинг 30 июнидаги Президентимизнинг «Ўзбекистонда туризм соҳасида кадрлар тайёрлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони асосида ташкил этилган, — деди ТДИУ халқаро туризм факультети туризм кафедраси мудири Зулфия Одилова. — Факультетда дарс берадиган устоз-мураббийларнинг 14 нафари профессор илмий даражасига эга ўқитувчилардир.

Халқаро туризм факультетидида илмий, моддий ва амалий кўникмалар базасини мустаҳкамлаш учун мужассамлашган муҳит мавжуд, деб айташимиз мумкин. Хусусан, факультетда талабаларга дарс бераётган ўқитувчилар томонидан ёқланган 3та докторлик ва 7та номзодлик диссертацияси сўзимиз тасдиғи бўла олади. Бундан ташқари, про-

йилларга мўлжалланган «Таълим ва амалиёт интеграцияси» халқаро лойиҳалари асосида ишлаб чиқилган дастурларга кўра, профессор-ўқитувчилар ва талабалар турли халқаро илмий-амалий анжуманларда иштирок этишди. Факультет Бельгия, Россия, Германия, Украина, Финляндия, Австрия, Швейцария, Италия каби сайёҳлик соҳаси ривожланган мамлакатлардаги нуфузли олий ўқув юртлири билан ҳам ҳамкорлик олиб боради. 2010 йилнинг октябрь ойида Халқаро туризм ташкилоти (ЮНВТО) бош котиби Галёб Рифаннинг ташрифига эса ўқув муассасасида эса қоларли воқеа бўлди. Ўқитувчи ва талабалар билан яқиндан суҳбатда бўлган Галёб Рифан университет ҳақида, шунингдек, мамлакатимиз ҳақида иллик таассуротларга эга бўлганини эътироф этгани қувонарли ҳол.

— Шу кунга қадар халқаро туризм факультетини тамомлаш битирувчиларимизнинг 20 фоизи «Интерконтинентал»,

этан. Шарқ мамлакатлари орасида юксак миллий анъаналари билан яққол ажралиб турувчи Ўзбекистонимиз салоҳияти сўнгги йилларда халқаро майдонда кўп бор эътироф этилаётгани қувонарли ҳолдир, албатта. Манбаларда келтирилишича, мамлакатимиз тарихий қадамжолари ҳамда сайёҳлик-курорт масканлари бўйича дунёнинг етакчи ўнта давлатидан бири ҳисобланади.

Мустақиллик йилларида туризм соҳасини изчил йўлга қўйиш, уни янада ривожлантириш мақсадида қатор ишлар амалга оширилди. Соҳа бошқарув тизимини тартибга солиш ва уни кенгроқ йўлга қўйиш мақсадида 1992 йилнинг 27 июлида «Ўзбектуризм» миллий компанияси ташкил

меҳмонхона ҳамда сайёҳлар учун махсус хизмат кўрсатиш шохобчалари очишга муваффақ бўлишган. Ҳозирги кунга келиб, мамлакатимизда мавжуд сайёҳлик бизнесининг 95 фоизи хусусий тadbirkorлар хиссасига тўғри келади.

Хуллас, улкан эътибор ва яратилаётган шароитлар тўғрисида бундан ташқари тўғри файли бутун иқтисодиётнинг ажралмас ва муҳим бўлаги — туризм бозори Ўзбекистонда ҳам жадаллик билан ривожланиб бормоқда. Оламни идрок этиш, атроф-муҳитни англаш, кўрганларингиз ҳақида мушоҳада қилиш инсонга завқу шавқ бағишлаш билан бирга, шундай тинч-дорилмон кунлар қадрига этиш туйғусини ҳам шакллантиради.

ФАКТ: Бутунжаҳон туризм ташкилоти томонидан 27 сентябрь — «Халқаро сайёҳлик куни» деб эълон қилинган. 1979 йили бу ташкилот Испаниянинг Торремолино шаҳрида ўтказилган Бутунжаҳон туризм ташкилоти Бош ассамблеясида ана шу тақлиф билан чиқди ва 1980 йилдан бошлаб ушбу сана дунё бўйича нишонлаб келинмоқда.

Шаҳина ЖҲҲАЕВА,
«Ma'rifat» муҳбири

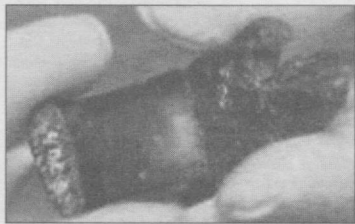
ЭНГ ҚАДИМИЙ ЗАРГАРЛИК БУЮМИ

Олтой худуддаги Денис ғорида археологлар томонидан тош биелагузунинг синиги топилди. Янги топилма ҳозирча энг қадимий заргарлик буюми сифатида эътироф этилмоқда. Шу билан бирга, археологик ашё қадимги даврда инсонлар ҳаёти ва маданияти ҳақидаги қарашларни ҳам буткул ўзгартириши мумкин, дейилади "Сайнс Нау" манбасида.

Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига кўра, биелагузук тахминан 40-50 минг йил олдин ясалган. Унгача топилган бундай буюмларнинг "ёши" эса 10-12 минг йилдан ошмаган. Шу сабаб ҳам авваллари заргарлик ишларининг бошланиши айнан шу даврдан дея кўрсатиларди. Аммо топилма бу борада янги фикрларни туғдирди.

— Мазкур буюм ўша пайтдаги зодагон аёлга тегишли бўлганлигини таҳмин қиляпмиз, — деди археолог Тихирин Грин. — Ҳайратланарлиси, у жуда мураккаб усулда ясалган. Аниқлик билан қўлда туширилган нақш ва ўймалар олимларнинг таъкидлашича, замонавий дастгоҳларда туширилган нақшлар технологиясидан асло қолишмайди.

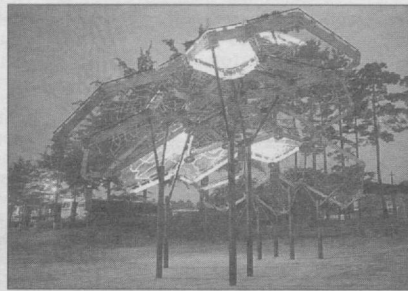
Маълум қилинишича, айна пайтда тош биелагузунинг бўлаги Новосибирскдаги Археология ва этнография институти музейида сақланмоқда.

ХАВО СОФЛИГИНИ КЎРСАТАДИ

Жанубий Корея пойтахти Сеул шаҳрида об-ҳавонинг реал пайтдаги тозаллигини кўрсатиб турувчи ўзига хос қурилма барпо этилди. Ускуна шаҳарнинг интерактив харитаси шаклида бўлиб, у мобил воситалар билан ишлаш имконига эга. Бу ҳақида "Вайред ЮКей" ("Wired UK") манбасида эълон қилинди.

"Ёруғ нур" дея номланган мазкур қурилма ташқи кўринишидан бекатга ўхшайди. Унинг томи 27та шафтофол люминесцент қисмлардан иборат бўлиб, уларнинг ҳар бири шаҳарнинг 27та маъмурий худудларига тўғри келади. Иншоот кун давомида ҳаво сифатини назорат қилувчи станциялардан маълумот қабул қилади ва уни тегишли бўлинмаларда акс эттиради. Ҳар 15 дақиқада қурилма чироғи ўчади, сунгра ҳаво майдони ифлосланганига қараб худудларни жойлаштирган ҳолда экранни ёнади. Айна пайтда атроф-муҳит муҳофазаси борасида экологик чора-тадбирларни самарали амалга ошираётган муниципалитетлар алоҳида рангларда ёниб, яъни бошқалардан ажратиб кўрсатилади.

Қизиги, смартфон каби мобил алоқа воситаларига эга фойдаланувчилар ҳам ускунага махсус матли хабар жўнатиб, у ёки бу худуддаги ҳаво софлиги бўйича маълумотларни олиш имконига эга. Лойиҳа муаллифлари муҳандислар Сун Ин Ян ва Дэвид Бенжаминнинг сўзларига кўра, улар шу йўл билан шаҳар аҳолисини ўз яшаб турган худуди табиий ҳолатига беварқ бўлмасликка чақиришни ният қилишган. Қолаверса, улар томонидан яратилган "Сити Галлэри прожек" ("City Gallery Project") дастури доирасида яна кўплаб шу каби қурилмаларни ўрнатиш режалаштирилган.

Маълумот ўрнида таъкидлаш жоизки, сўнгги йилларда Жанубий Кореянинг асосий мегаполиси бўлган Сеул шаҳрида атроф-муҳит муҳофазаси борасида қатор натижалар кўлга киритилди. Хусусан, бу ерда ҳозирги вақтда ҳавонинг 1 куб метридаги смог (тутун, қурум, чанг аралашмаси) миқдори 2002 йилдаги 83 мкг.дан 56 мкг.га камайган.

СИНОВДАН ЎТМОҚДА

Барселона клиник шифохонаси (Испания) тадқиқотчилари ОИТСга қарши янги турдаги вакцинани ишлаб чиқишди. Эътиборлиси, мазкур дори воситаси ҳар бир беморга алоҳида-алоҳида, унинг организмига мос ҳолатда ишлаб чиқарилар экан. Мутахассисларнинг илмий янгилликка бағишланган мақоласи "Журнал оф Инфекшн Дизизез" ("Journal of Infectious Diseases") нашрида чоп этилди.

Олимларнинг айтишича, вакцина беморнинг ўз дендрицит туридаги, яъни иммунитет тизимида асосий бошқариш вазифасини бажарувчи ҳужайраларидан тайёрланади. Шу сабаб ҳам унинг таъсири нисбатан самаралироқ бўлиши кутилган.

Клиник синовларда 50 нафарга яқин ОИТСга чалинган инсонлар иштирок этган. Улар икки ҳафта мобайнида инъекциялар билан биргаликда дориини ҳам 3 марта қабул қилишган. 24 ҳафтадан сўнг эса беморларнинг аксарият қисмида (гарчи касаллик тўлиқ бартараф этилмаган бўлса-да) қонда вирус концентрацияси пайсаяни сезилган.

Мутахассисларни қувонтирган жиҳат шуки, илгари бу каби вакциналарнинг клиник синовларида фақат 30 фоиз беморлардагина самара кузатилган. Шу тариқа, бугунга қадар бирор-та ҳам терапевтик вакцина сўнгги тадқиқотдаги каби натижа кўрсатмаган.

Айна пайтда вакцинани антиретровирус воситалари билан бирга қўллашга қаратилган клиник тажрибалар ўтказилмоқда. Мутахассислар бунда дори воситаси самараси янада ошишини кутяптати.

Бунинг натижаси ўлароқ, олимлар ОИТСни даволаш учун терапевтик вакцинани ишлаб чиқиш имконига эга бўлади. Янги дори эса ўз навбатида антиретровирус воситаларга эҳтиёжни камайтириши кутилмоқда. Чунки бундай воситалар ҳар кун қабул қилиниши зарурлиги сабаб улар ёрдамида даволаш анча катта маблағ талаб этар экан.

БЕНЗИН ЎРНИГА ЭКОЛОГИК ТОЗА ЁҚИЛГИ

Буюк британиялик тадқиқотчилар томонидан ҳозир кенг қўлланиладиган бензин ўрнига муқобил турдаги, муҳими, экологик тоза ёқилгидан фойдаланиш таклиф этилмоқда. Бунинг устига унинг нархи ҳам жуда арзон бўлиши кутяланти: 1 литри 20 пенс ёки 5 литри 1 фунт стерлинг. Яна бир ютуқли томони: ёқилгидан фойдаланиш учун ҳозирги уловлар двигателларини ўзгартириш ҳам талаб этилмайди, деб ёзади "Дэйли Мэйл".

Лойиҳа "Селла Энержи" ("Cella Energy") компанияси томонидан таклиф этилмоқда. Компания мутахассислари айна пайтда Резерфорд-Эплтон лабораториясида ўз тадқиқотларини ўтказмоқда.

— Янгича ёқилги "электр йиғириш" номли нанотехнологик жараён маҳсулидир, — деди тадқиқот раҳбари Брайн Дорроф. — Бунда ток таъсирида микротолалардан тўқимага ўхшаш тузилма ҳосил қилинади. Микротолалар диаметри эса инсон соч толасидан тахминан 30 баробар ингичкадир.

Асос материал сифатида мутахассислар таркибда водород бўлган ва полимерни бирлаштириш хусусиятига эга моддани олишган. Айна шу модда билан тажрибалаб ўтказётган муҳандислар ўта арзон ёқилгини олиш имконига эга бўлганликларини таъкидлашяпти. Ёқилгини ҳозирда фойдаланиладиган автоуловларга бир марта қўйиб, 500-650 километр йўлни бемалол босиб ўтиш мумкин экан.

Энг муҳими, компания раҳбари Стивен Воллернинг таъкидлашича, синовлар чоғида ёқилги тўфайли атроф-муҳитнинг заҳарлиниши кuzатилмади. Таркибда водород борлиги сабаб янги моддадан ҳавога карбонат ангидрид чиқарилмас экан. Шу билан бирга, кейинги йилдан автомашина ишлаб чиқарувчи компаниялар билан ҳам синовлар амалга ошириш кўзда тутилаётгани маълум қилинди. Агар улар кўнгилдагидек натижа берса, яқин 3-5 йилда ёқилги мижозларга ҳам етказила бошланади.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Газетанин 2011 йил 11-сонида чоп этилган "Тендер савдоларига иштирок этиш учун таклиф" эълон жадвали 1-лотда VI-IX рақами V-IX, Тендер таклифларининг очилиш санаси 28 февраль 15-00 эмас, 9 март 15-00 деб ўқилсин.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва касабга уюшма кўмитаси, фалсафа факультети «Миллий ғоя ва ижтимоий фалсафа» кафедраси профессори, фалсафа фанлари доктори, академик Саид Шермухамедовга сунглиси

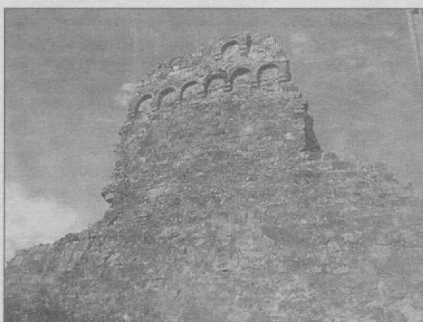
Нигора ШЕРМУХАМЕДОВАнинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

«БУЮК ВЬЕТНАМ ДЕВОРИ» ТОПИЛДИ

Беш йиллик изланишлардан сўнг халқроқ археологлар гуруҳи Жануби-Шарқий Осиёдаги энг узун иншоот — «Буюк Вьетнам девори» қолдиқларини топишга муваффақ бўлди. Маълумотларга кўра, унинг узунлиги 127 километрни ташкил этиб, баландлиги эса баъзи жойларда 4 метрга етар экан. Девор тош ёки тупроқдан қурилганига қараб маълум бўлинмаларга ажратилган, деб ёзади "Наука.км" манбаси.

Олимларнинг сўзларига кўра узун деворнинг қурилиши 1819 йили Ле Ван Дуйет даврида бошланиб, у Нгуен сулоласи томонидан барпо этилган энг буюк ва йирк иншоотдир. Гарчи Буюк Хитой деворига монанд қурилган бўлса-да, қурилишидан Вьетнам девори рамзий маънода Англия ва Шотландия ўртасидаги чегарани билдирувчи Британия оролларидаги Адриан қалъа деворига жуда ўхшар экан.

Вьетнам девори аввал мавжуд бўлган йўл бўйлаб қурилган бўлиб, 50дан ортик обидалари рўйхатига киритиш ҳақидаги ариза қўриб чиқилмоқда, кейинчалик эса мазкур иншоот мамлакатнинг энг асосий сайёҳлик марказларидан бирига айланиши ҳам кутилмоқда.

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ МАСКАНИ

Қарши туманидаги иқтисодиёт коллежида 1227 ўқувчи етти йўналиш бўйича замон талаблари асосида таълим-тарбия олмақда. Уларга етмишдан ортиқ малакали педагог сабоқ бераётир.

Коллежда ўқувчилар ўзлари қизиққан мутахассислик бўйича пухта билим олиш билан бирга спорт тўғарақларида жисмоний чиниқиши учун барча шарт-шароит яратилган. Бу ерда ташкил этилган «Қадрият чашмалари», «Ёш ижодкор», «Шахматчи қизлар» тўғарақлари ҳамиша изланувчан, фаол ёшлар билан гавжум.

Суратларда: 1. Коллеж ўқувчиси Ўғилол Ҳайитова.
2. Коллежнинг иқтисодиёт асослари фани ўқитув-

чи, шахмат бўйича спорт устаси, 4 қарра Ўзбекистон чемпиони Умида Чоршанбиева «Шахматчи қизлар» тўғарағида.
3. Ахборот-ресурс маркази раҳбари Дилфуза Турсунова ўқувчилар билан.
4. Жисмоний тарбия

ўқитувчиси Бобомурод Тошқулов ёш волейболчилар билан.

5. Коллежда ободонлаштириш ишлари доимий эътиборда.

Жамшид НОРҚОБИЛОВ (ЎзА) олган суратлар.

САНЪАТГА ОШНО ЁШЛАР

Мамлакатимизда навқирон авлодни санъатга ошно этиш, ўғил-қизларни миллий ва жаҳон муסיқа санъати дурдоналари билан яқиндан таълим-тарбия ҳамда шу орқали уларда эстетик дидни, бadiiy сaviyani kamolga yetkazish masalalariga ustuvor ahamiyat qaratilmoqda. Andijon san'at kolleji ham ushu e'zgu maqsadga xizmat qila'otgan u'quv maskanlaridan biri.

Бу ерда 679 ўқувчи фортепьяно, халқ чолғуларини ижрочилиги, анъанавий хонандалик, эстрада каби 17 йўналишда билим ва маҳоратини оширмоқда. Уларга 142 малакали мураббий санъат сирларини ўргатаётир. Коллежда ҳар бир ўқувчи билан индивидуал машғулот олиб бориш, лаёқати ва қобилиятига кўра ижодий салоҳиятини ошириш учун зарур шарт-шароит яратилган.

Суратларда: 1. Коллеж ўқувчиси Султонабеги Турдиева дутор сирларини ўрганмоқда.
2. Фортепьяно бўлими ўқувчиси Руфина Муратова ўзбек ва жаҳон композиторлари асарларини севиб ижро этади.

Хурсандбек АРАББОЕВ (ЎзА) олган суратлар.

Ma'rifat

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

**TA'SIS
ETUVCHILAR:**
O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Bahodir JOVLIYEV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Ulug'bek TOSHKENBOYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Uchitel' Uzbekistana"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Uchitel' Uzbekistana"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-222.
Tiraj: 51584.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.
Navbatchi muharrir: Dilshod KARIMOV.
Navbatchi: Sherati NAMOZOV.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish ta'hiriyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Ta'hiriyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.
Belgisi ostida reklama materiallari beriladi.
Reklama materiallari uchun ta'hiriyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.
E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonada manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 22.30
Y'Aa aktyuni — 21.00